

NAŠA MISEL

Leto II.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Štev. 8 (23).

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, 20. januarja 1937

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 20. januarja 1937.

Pravijo, da stoji vsa naša politika v znamenju tako zvanega »hrvatskega vprašanja«. Kakšna pa je njegova vsebina? Pravijo, da v tem: Hrvati smatrajo, da je država pod hegemonijo enega dela naroda, ki se edini smatra kot državljani prvega reda, dočim so vsi ostali državljani drugega reda. Hrvati pa imajo že dovolj tega državljanstva drugega reda in hočejo sedaj postati državljani prvega reda. Lepo. Kaj pa je potem vsebina »vojnodskega vprašanja«, ki je našla izraza v tako zvani »vojnodske fronte«? Pravijo, da je ta: Vojvodinci se čutijo tretirane kot državljani II. reda, želijo pa biti tretirani kot državljani I. reda. Aha, sedaj vemo tudi to. A »slovensko vprašanje«, ki so ga sprožili neki naši prijatelji iz zavisti napram Hrvatom, kajti kako to, da imajo Hrvati nekaj, česar Slovenci nimajo (čujemo, da se bodo kmalu vršili, verjetno v okviru kakšne »akcije«, manifestacijski shodi pod geslom: »Za naš denar nam mora država dati slovensko vprašanje«) — torej, kaj je s tem »slovenskim vprašanjem«? Jasno: Slovenci se čutijo kot državljani drugega reda, pa hočejo postati državljani prvega reda. Dobro, a »črnogorsko vprašanje«, »dalmatinsko vprašanje«, a ... itd. Z eno besedo, država je molzna krava, ki mora dati mleka samo našim pokrajini, druge pa naj si pomagajo, kakor vedo in znajo. Odločilno vprašanje »slovenskega naroda« je seveda to, da dobi Ljubljana novo bolnico. Vse drugo ni važno. To, da so velikanske pokrajine sploh brez bolnic, čeprav, recimo, trpe na endemični sifilidi, to ni važno, kaj nas to briga. Kaj nas sploh briga druga stran medalje. Briga nas samo ena stran, tista, na kateri se vidi, da je dravska banovina od l. 1918. dobila najmanj novih železnic; druga stran medalje pa, ona, na kateri se vidi, da cela zetska banovina, ves Sandžak in sploh/celi veliki teritoriji na jugu in jugovzhodu države sploh nimajo niti kilometra poštene proge, — ta stran nas seveda ne briga, država mora skrbeti prvenstveno za nas.

Govori se, da je treba južne kraje povzdigniti na naš nivo, ne pa da pademo mi na njihov. Krasna fraza. Krasna fraza. Ta fraza mi ničesar ne pove, in strašno sem radoveden, kako to izvršiti. Po mojem skromnem mišljenju se da to izvršiti samo na ta način, da bomo sedaj tem »zaostalim krajem« pohljnilo prvenstveno skrb, da jih dvignemo tako, da dosežejo naš nivo. Potem, ko bo dosežen ta nivo, je treba iti skupaj naprej. Noben drug način ni možen. Če favoriziramo kraje z »visokim nivojem«, se bo razlika med temi in kraji z »nizkim nivojem« povečala do take mere, da se bo nivelizacija mogla doseči samo tako, da bo ta »visoki nivo« primoran žrtvovati toliko, kolikor si sedaj niti v sanjah ne more predstavljati.

Tako, mislimo, stoji stvar s temi vprašanji. To so šolski primeri kratkovidne politike. Predpostavljamo, da se reši »hrvatsko vprašanje« tako, kakor to zahteva g. Maček, to je »brez vsakršnega glasovanja in brez ozira na večino«; to pomeni z drugimi besedami: na škodo vseh onih, ki ne mislijo

Perspektive godine 1937

PODELA EVROPE NA DVE SFERE. — NACIONALNI KURS U SSSR. — BUDUĆNOST EVROPE JE U NACIONALIZMU. — RAT? — FRANCUSKA I ENGLESKA. — »LEVIČARSKI« FRONT BEZ OSLOŃCA.

»Hoće li biti rata?«, to je uvodno pitanje i ove godine. Iako je Evropa, kako vele, već godinama »bure se barutom«, ona, gle! još uvek nije eksplodirala. Verovatno neće ni ove godine. Razlozi su raznovrsni. Možda države još nisu dovoljno spremne za rat a možda opasnost sprečava i opšta nivelizacija Evrope. Svak, naime, jasno vidi da nijedna država ne stoji daleko iznad druge u blagostanju, svuda je beda (ili blagostanje) otprilike na istom stepenu, pa se mora postaviti pitanje isplati li se otpočeti veliku igru u kojoj, i u najboljem slučaju, čovek ne može da dobije previše a može sve da izgubi. Pored toga, ako ja ovog svog suseda napadnem, više je nego verovatno da će me iza leđa napasti drugi sused. Uza sve to, stvaraju se i dve velike grupe u Evropi, i dok se te potpuno ne iskristalizuju ne verujemo da će doći do rata. A dotada, opet, može svašta da se desi u pojedinim državama ovih grupa.

Ove su grupe, naravno, levičarska i desničarska. Odmah da dodamo, ta imena su pogrešna: ako sam protiv svemogućeg crkve, protiv negativnih strana kapitalizma, protiv nemilosrdnog iskorištavanja malog čoveka, ja sam levičar ali ne još komunist a Sovjetska Rusija je sje drugo nego demokratska (jer je danas demokratija, ne znamo otkuda, postala levičarski monopol). Ipak, ostaćemo kod ovog izraza jer se odomaćio pa neće biti nespornost.

Vika i protesti protiv ove deobe u dve sfere potpuno su uzaludni. Jer, kao što se ne može zabraniti rad Kominternu, ne može se zabraniti ni rad Antikominternu. Sem toga, u svim zemljama već postoji aktivna grupa »levičara«, i prirodno da ta akcija izaziva i reakciju. Tako će, konačno, biti i sa celom Evropom. Taj razvoj se više ne može zaustaviti. Da li je koristan? Izlišno pitanje. Istorija nikada nije pitala za korist kao takvu, njezin tok je donosio i korisne

tako, kakor »vodja hrvatskega naroda«. V trenutku, ko se bo tak »sporazum« sklenil, bo takoj postalo eno izmed ostalih vprašanj »centralno in kardinalno vprašanje naše politike« — uraden naziv — ker se bo radi tega sporazuma gotovo kdo čutil oškodovanega. In tako v neskončnost.

Celokupna naša politika torej ne stoji v znamenju »hrvatskega vprašanja«, temveč v znamenju duhovnega federalizma. Naša politika se ne vodi z vsedržavnega stališča, s stališča države kot celote, ampak s stališča zadovoljevanja regionalizmov; Pravijo, da se v zadnjem času čuti močno pomirjenje duhov. Bilo bi zelo čudno, če se to pomirjenje že končno enkrat ne bi čutilo. Ljudje so že vsega naveličani; oni vidiijo, da se nobena vlada ne razlikuje od druge toliko, da bi bilo potreba brati maše za hvalnice. Ventdar to stanje ne daje povoda za optimizem, temveč je nevarno. Pri masi se bo napreč utrdilo prepriča-

i nekorisne plodove i zavisilo je od sposobnosti ljudi hoće li uživati jedne ili druge. Pitanje je, dakle, jedino u tome koji front ima budućnosti, levi ili desni.

Po našem ubedenju, razvoj ide u pravcu nacionalizma. Stvorieće se eminentno nacionalne države. To je, naravno, još daleko ali da se primetiti ta tendencija. Krasan primer daje Sovjetska Rusija. Danas se tamo sprovodi »nacionalan kurs«, opet se ljudi potsećaju da su prvo Rusi a tek onda sve drugo. Nije važno (kao što se obično govori) da li je to kod vlastodržaca samo taktika da zadobiju mase za sebe. Ako je samo taktika, onda je vrlo simptomatična i potpuno potvrđuje našu tezu. I boljševici ma postaje jasno da se država može održati samo ako se naslanja na rodoljublje svojih građana a ne na himeru nekog internacionalnog klasnog solidarizma. Sovjetski eksperiment sa stvaranjem nenacionalnog građanina nije, dakle, uspeo. Mora se priznati sposobnost vlastodržcima da su to opazili još za vremena i tako verovatno sprečili nacionalnu revoluciju koju očekuje ruska emigracija. Rusija će, i pod današnjim polužidovskim režimom, postati nacionalna. Sporedno da li je to baš u intencijama vlasti ili su samo malo popustili ventile: neće se oni više moći vratiti natrag sa tog puta.

Marksizam, koji je kao nauka propao, propaće i politički. Otuda je jasno da će se dalekovid politik već sada odlučiti za nacionalnu politiku, pa ma ta bila i fašistička. Sa jednog višeg, već skoro neljudskog stanovišta, ostaje pitanje, doduše, da li je takav razvoj stvari u prilog ljudskog roda. Bilo bi idealno kada bi se zaista jednom ostvarilo bratstvo svih ljudi, kada bi nestalo ratova, kada bi se ceo svet uredio racionalno i s vidika više istine. To je naš strastan san, kao što je svih čestitih ljudi na ovom svetu. Ali, nama je savršeno jasno da čovečanstvo još dugo nije zrelo za

nje, da je korupcija — ki je pri nas neizogibna spremljevalka javnega življenja — sploh normalen pojav. Zdravo zanimanje državljanov za javno življenje bi se moglo vzbuditi samo tedaj, če bi prišla vlada, ki bi začela izvajati državno politiko, ne pa politiko pokrajini, mest in koterij. »Kraljevska vlada se posebno zanima za zetsko banovino« ali »dravsko banovino«. Kraljevska vlada se ne sme posebno zanimati za nobeno banovino; za vse se mora enako zanimati. Ni važno, ali bo Ljubljana dobila popolno medicinsko fakulteto, mnogo je važneje, da imamo vsaj eno medicinsko fakulteto v državi, pa bilo v kateremkoli mestu, ki bi bila na absolutni višini, s potrebnim številom zgradb, klinik, zavodov, laboratorijev, asistentov itd. Ne vemo, ali se bo sploh kdaj začela izvajati taka politika, politika vsedržavnega stališča; vemo pa, da je to neizogibni pogoj za vsak napredek.

ostvarenje tog sna. Pa se zato moramo zadovoljiti onim što je ostvarljivo i što je takođe u stanju da nam osigura izvesno zadovoljstvo. A takvo je zadovoljstvo, za svakog normalnog čoveka, moć i ugled njegove zemlje. Danas su prilike takve kao što su bile otkako svet postoji, takve, naime, da se to može postići prvenstveno jakom vojskom. Opet sa višeg stanovišta, to može da bude i žalosno ali sentimentalnost ne igra ulogu u istoriji. Jedino što treba pokušati da tu vojsku ne upotrebimo za to da napadnemo svog suseda. Nažalost, čak su i to pacifistički snovi koji se ne mogu ostvariti uvek. Pa, dakle, treba da se odlučimo za front nacionalnih država, za front »desničara«. Ima tu i jedan vrlo dubok razlog koji danas još nije dovoljno iskočio iako se, naprimer u Španiji, već nazire. To je internacionalizam nacionalizma, internacionalizam nacionalnih država. Levičarske vlade pomažu, u ime »bratstva«, jedna drugu ali, gle! i desničarske čine to isto. To je saznanje toliko važno da će možda baš ono odigrati presudnu ulogu pri konačnom utvrđenju nacionalnog fronta. Ko zna, možda će taj front biti i prvi korak ka ostvarenju onog »strasnog sna«.

U svakom slučaju, nacionalizam, koji se u pravom smislu reči pojavio tek pre sto godina, daće pečat ovom stoleću i mnogima posle njega. Zato je samo čin zdravog razuma ispisati ga na zastave. Uzgred rečeno, već smo često pisali da pod nacionalizmom ne razumevamo samo razdrljene grudi i »triput zdravo«. Nacionalizam je, doduše, u prvom redu osećanje: ali, zato je čovek razuman stvor da ga racionalizuje; to osećanje ima da bude motor koji će nas pokretati pri radu za dobro svih ljudi.

Kao što smo rekli, ne verujemo da će stvaranje ovih dvaju frontova izazvati rat. Dodali smo da bi eventualno moglo doći do toga pošto se obe grupe iskristalizuju. Ali, da li će uopšte doći do te kristalizacije? OsloŃac »demokratskih« država, trenutno je Francuska. Englesku moramo izostaviti jer će ona biti sutra osloŃac i fašističkih država ako joj to bude u interesu. A o stanju u Francuskoj, kod nas se ne piše jer je sva velika štampa, iz raznih uzroka, frankofilska. Medutim, u svakom slučaju, Francuskoj kao velesili, odbrojani su dani. Narod koji svim raspoloživim sretstvima želi da sačuva svoje današnje granice na večita vremena, koji i ne pomišlja na to da ih proširi, koji takvo proširenje smatra kao greh protiv pravde, osuđen je na propadanje. Neuporedivi su simptomi tog propadanja česte javne debate o pitanju treba li Francuska i nadalje da ostane velesila ili da se pomiri sa sudbinom sile drugog razreda. Takve se debate ne mogu zamisliti ni u jednoj drugoj zemlji sem u Francuskoj. To bi bilo isto kao kad bi neko kod nas pokrenuo pitanje ne bi li bilo bolje da prestiž prve sile na Balkanu prepustimo, naprimer, Bugarskoj.

Jasno je, dakle, da »demokratske« zemlje nemaju siguran oslonac. Francuska danas, izgleda, igra još neku ulogu samo zahvaljujući Engleskoj, koja dakako, radije podržava »miroljubivu«, tojest staračku, Francusku jer je može upotrebiti kao »svog agenta« na kontinen-

